

Å skape et fellesskap gjennom felles referanserammer

«Hvilke muligheter har barnehagepersonalet for å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, og hvorfor er det viktig?»

Anett Høgset

Kandidatnummer: 7

Bacheloroppgave

BMBAC3900

Trondheim, april 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen.

Under utarbeidelse av oppgaven har student fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Begrunnelse for valg av tema	3
1.2 Valg av problemstilling	3
1.3 Studiens oppbygging og avgrensning	4
2. Metode	4
2.1 Valg av metode	4
2.2 Intervju som metode	4
2.3 Valg av informanter	4
2.4 Forberedelse og innsamling av datamateriale	5
2.5 Behandling av datamateriale	5
2.6 Forskningsetikk	6
2.7 Metodekritikk	6
3. Teoretisk utgangspunkt	7
3.1 Kultur	7
3.2 Verdifelleskap og verdikonflikt	7
3.3 Barnets hjemmekultur	8
3.4 Personalets holdninger	10
3.5 Tilhørighet	11
3.6 Ikke-diskriminerende pedagogikk	13
4. Presentasjon av funn og drøfting	13
4.1 Felles referanserammer	13
4.2 Å skape et flerkulturelt miljø	14
4.3 Å være bevisst på foreldrenes ønsker	17
4.4 Interessekonflikt	19
4.5 Personalets holdninger	19
4.6 Likeverd og å føle seg annerledes	21
5. Konklusjon	23
6. Referanseliste	24
7. Vedlegg	25
7.1 Intervjuguide	25
7.2 Samtykkeskjema	27

1. Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Norge har et stort kulturelt mangfold, og å være bevisst på hvordan man skal imøtekomme og inkludere andre kulturer på en respektfull måte er noe jeg har vært interessert i å finne ut mer om. Jeg har alltid vært interessert i det flerkulturelle som også er grunnen til at jeg valgte denne studieretningen med flerkulturell forståelse. Under studiet har vi lært mye om mangfold i form av ulike kulturer, språk og religioner som alle er elementer som påvirker identiteten vår noe jeg ble interessert i å skrive om. Videre valgte jeg å fokusere på kultur, og forholdet mellom hjem og barnehage. Jeg var interessert i å finne ut hvordan barnehagen jobber med tilhørighet til barnehagen, og til hjemmekulturen når kulturene barna møter på i barnehagen og hjemme kan være ulike. Selv tror jeg at å oppleve tilhørighet har mye å si for at barna skal føle seg trygge, ha mulighet til å utfolde seg og vokse, og for egen identitetsutvikling og selvfølelse, og det har derfor vært spennende å høre hvilke muligheter barnehagepersonalet har for å fremme dette.

Å ha kunnskap om sosialisering og identitetsutvikling som er temaer jeg kommer innpå er sentralt for de som jobber i barnehage fordi det i Norge i dag er en stor variasjon i kultur, og mangfold med blant annet verdier, holdninger, levemåter og språk og det er derfor noe jeg er interessert i å få mer kunnskap om (Sand, 2019, s.99). Jeg var også interessert i å finne ut hvordan barnehageansatte anerkjente barnas hjemmekultur, om de så på ulike kulturer som en ressurs og hvilke utfordringer de hadde møtt på i arbeid med kultur for å svare på problemstillingen min, som jeg straks vil gjøre rede for.

1.2 Valg av problemstilling

Temaet for denne oppgaven er kultur og tilhørighet. Jeg fant tidlig ut at jeg var interessert i å skrive om kultur, og hjemmet og barnehagen som barnets livsverden og jeg brukte deretter mye tid på å finne ut hvordan jeg ville vinkle problemstillingen min for å kunne skrive om, og finne ut av det jeg ville. Jeg var interessert i å finne ut hva barnehagepersonalet kan gjøre, og jeg var interessert i å finne ut om de ser på mangfoldet som en ressurs, og om de var opptatte av å skape et flerkulturelt miljø. Jeg har i løpet av en av mine praksisperioder kommt inn på det med interessekonflikter når det kommer til ulike verdier og interesser fra foreldrenes side som ikke nødvendigvis er de samme som i barnehagen. Dette tror jeg også har påvirket interessen min for å finne ut mer om hva barnehagepersonalet burde ha i baktankene i slike situasjoner, hvordan det påvirker foreldresamarbeid og barnets opplevelse av å høre til. Jeg har derfor

komt frem til problemstillingen «Hvilke muligheter har barnehagepersonalet for å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, og hvorfor er det viktig?»

1.3 Studiens oppbygging og avgrensning

I denne oppgaven benyttet jeg meg av intervju for å samle dataen jeg trengte. Jeg intervjuer i to ulike barnehager for å få litt ulike synspunkt og ideer på hvilke muligheter man har som personalet for å fremme tilhørigheten. Jeg fortsetter nå oppgaven min med å presentere metoden jeg har brukt, og hvordan innsamlingen av data foregikk. Deretter presenterer jeg relevant teori når det kommer til mitt tema, problemstilling og drøftingen som så kommer. I drøftingen presenterer jeg relevante funn som jeg reflekterer over sammen med teorien som kan belyse min problemstilling. Til slutt kommer en konklusjon med de viktigste tankene fra drøftingen.

2. Metode

2.1 Valg av metode

Kvalitativ metode blir ofte brukt for å finne ut hvordan noe gjøres, sies eller oppleves som også vises i problemstillingen min (Brinkmann & Tanggaard, 2010, s.11). Siden jeg ønsker å finne ut hva vi som barnehagepersonalet kan gjøre velger jeg å bruke en kvalitativ metode da jeg føler at den gir meg muligheten til å svare på problemstillingen min på best mulig måte.

2.2 Intervju som metode

Målet med intervjuet er å få kunnskap om hvordan andre opplever sin livssituasjon og å få synliggjort deres synspunkter (Dalland, 2020, s.69). Jeg valgte å ha en-til-en intervjuer med informantene for å få ett godt innblikk i deres kunnskap og jeg fikk på denne måten gå i dybden av deres forståelser og erfaringer (Johannesen et al., 2016, s.146). Intervjuene var semistrukturerte som betyr at jeg hadde laget en intervjuguide på forhånd, men at jeg var fleksibel til rekkefølgen av spørsmål slik at jeg kunne være fleksibel og følge informantens initiativ til å gå videre fra et tema til annet, dette for å ha samtalen i fokus (Larsen, 2017, s.99).

2.3 Valg av informanter

Jeg gjorde et strategisk utvalg av informanter som vil si at jeg fant informanter som har bestemte kunnskaper og erfaringer og som jeg da mener kan bidra til å svare på min problemstilling (Dalland, 2020, s.79). Jeg valgte å intervjuer en barnehagelærer, og en enhetsleder fra ulike barnehager og da med ulik mengde flerkulturelle barn for å kunne høre

ulike erfaringer og kunnskap om hvordan de som jobber er påvirket av hvilke kulturer som er representert i barnehagen, og hvor mange flerkulturelle barn de har. To informanter gav meg nok til å kunne besvare problemstillingen slik at jeg også kunne gå i dybden på hver av intervjuene. Den ene informanten min har jobbet i barnehage i 9 år som pedagogisk leder i en barnehage i en by der de har en mangfoldig barnegruppe med mange barn med tilhørighet til flere kulturer. Videre i oppgaven vil jeg kalle henne informant 1. Den andre informanten er enhetsleder og har vært det i barnehager på et mindre sted. Hun har også tidligere vært pedagogisk leder, men det er nærmere 15 år siden som kan påvirke hva hun legger vekt på i svarene sine til intervjuet. Videre i oppgaven vil jeg kalle henne informant 2.

2.4 Forberedelse og innsamling av datamateriale

Mens jeg skrev intervjuguiden tenkte jeg mye på om hva slags svar og refleksjoner som kunne komme, og jeg var opptatt av at spørsmålene skulle være åpne slik at de fikk muligheten til å reflektere. Jeg ønsket en myk start på intervjuet og stilte derfor åpnings spørsmål om dem som er greit å starte med fordi de er lette å svare på, og det kan gjøre informantene mer komfortable resten av intervjuet (Larsen, 2017, s.101). Jeg var ikke ute etter å høre noe rett eller feil svar og ønsket at den jeg intervjuet opplevde at det var et trygt rom der man kan uttrykke sine meninger uten å bli dømt. Noe som krever at den som intervjuer er bevisst på hvordan man fremstår, er interessert, og ikke skinner gjennom med egne meninger (Larsen, 2017, s.102). Jeg valgte også å skrive ned stikkord og notater underveis istedenfor å bruke båndopptaker. Før intervjuene sa jeg ifra til informantene at jeg kom til å skrive ned fortløpende, og de var begge positive til å stoppe ved behov.

2.5 Behandling av datamateriale

Det var viktig for meg å renskrive intervjuene like etter at de var gjennomført da det var friskt i minne. Deretter sendte jeg det som var renskrevet til informantene slik at de fikk muligheten til å godkjenne, og å si ifra om det var noe som ikke var korrekt. Jeg valgte å intervjuer to barnehager og både se intervjuene hver for seg med å ikke sammenligne dem, men også å se intervjuene i lys av hverandre for å se på likheter og forskjellene på hvordan de jobber. Ifølge Larsen handler analyse om å studere teksten og se mønstre og sammenhenger, og å prøve å kategorisere informasjon slik at man kan se likheter og forskjeller (Larsen, 2017, s.113). Jeg hadde en positiv følelse etter begge intervjuene, og syntes det var spennende hvor ulikt noen av svarene deres ble, som sannsynligvis er svært påvirket av deres ulike opplevelser, ulike stillinger i barnehagen, og ulike forutsetninger i de ulike barnehagene som antall flerkulturelle. Selv erfarte jeg at jeg fikk mye ulike tanker fra informantene mine utfra

spørsmålene som også gjør at jeg føler at jeg stilte dem åpne spørsmål. Jeg kategoriserte funnene mine ved å markere det jeg syntes var mest spennende, og hadde et notat på siden der jeg koblet funnene mine med mulig teori og tanker om hvordan jeg kunne koble teorien og funnene mine sammen. Analyse av kvalitative data handler om å jobbe med mye tekst som må reduseres, og å markere det som var mest interessant og viktig, og sette det på et separat notat gjorde at jeg fikk fjernet det som ikke var relevant for problemstillingen, og komprimert slik at det blir lettere å tolke det (Larsen, 2017, s.113).

2.6 Forskningsetikk

Det er viktig å sikre intervjupersonenes anonymitet og personvern slik at de ikke blir påført belastning eller skade (Dalland, 2020, s.168). For å ta vare på deres rettigheter laget jeg et informasjon- og samtykkeskjema der jeg informerer om forskningen min, og hva deres deltakelse innebærer og dette fikk de tilsendt på forhånd med informasjon om at de også har mulighet til å trekke seg om ønskelig. Jeg tok ikke opptak og noterte ned underveis, og kaller dem informant 1, og informant 2 for at de ikke skal bli gjenkjent. Busch nevner at personlige erfaringer med temaet eller et brennende engasjement for det kan få uheldige effekter på undersøkelsen, selv har jeg ingen personlige erfaringer med det, men heller en interesse som motiverer meg til å ville finne ut mer om temaet (2021, s.62). Spørsmålene mine omhandler også hvilke muligheter man har og da ikke nødvendigvis om noe er rett og galt.

2.7 Metodekritikk

Validitet i kvalitative studier handler om i hvilken grad vi får undersøkt det vi skal undersøke, og om vi har fått samlet inn relevant data slik at vi får trukket valide slutninger og, man må da stille spørsmål som gir oss svar på det vi spør om (Larsen, 2017, s.93). Jeg tenkte godt gjennom om spørsmålene mine var åpne, og hvilke svar og refleksjon de muligens kunne føre til, og om de var relevante. Jeg spurte også veilederne mine om deres tanker om intervjuguiden for å få et friskt blikk. Larsen nevner også hvordan validiteten kan styrkes ved å være fleksibel og lar informantene snakke fritt fordi dette kan føre til mer informasjon, noe jeg prøvde å være fleksibel med under mine intervjuer (2017, s.94). Larsen nevner blant annet at man burde stille seg spørsmålet «Har jeg grunnlag ut fra mitt datagrunnlag til å gjøre denne slutningen?» (2017, s.94) noe jeg prøver å reflektere over gjennom mitt forskningsarbeid.

Reliabilitet handler om at undersøkelsen er nøyaktig og pålitelig. Reliabiliteten kan være vanskelig å sikre ved bruk av kvalitativ metode. Larsen nevner blant annet hvordan man som intervjuer kan påvirke informanten som kan ha betydning for hva de sier der og da. Jeg

prøvde å vise interesse, men samtidig holde meg nøytral som er et ideal som ikke er 100 % oppnåelig. Hvordan jeg er, reagerer og tolker påvirke mine funn, og det er ikke sikkert at en annen forsker som ønsket å gjøre det samme som meg ville oppnådd det samme resultatet som da svekker min reliabilitet (Larsen, 2017, s.94-95).

Funnene som er samlet inn kan ikke si noe om hvordan det gjøres generelt i Norge, men heller bare hvilke muligheter og erfaringer de to ulike barnehagene jeg har intervjuet benytter seg av.

3. Teoretisk utgangspunkt

3.1 Kultur

Begrepet kultur brukes i mange ulike sammenhenger og man kan grovt sett dele det i to måter som er å bruke begrepet når man skal snakke om kunst som dans, teater og musikk. Det går under det som kalles et normativt kulturbegrep og betydningen kommer av ting som blir oppfattet som verdifulle. Mens det andre begrepet er å si noe om en gruppe mennesker sine skikker, tradisjoner og levemåter og blir ofte brukt når det er snakk om «fremmede kulturer» og er et fagbegrep som er hentet fra sosialantropologien. Disse delene av kultur er noe barnet tilegner seg gradvis av i de miljøene de er i (Sand, 2019, s.80). Spernes & Hatlem nevner også at kultur ikke er en statisk tilstand, men at den gjennom sosialisering i hjemmet og i samfunnet alltid er i forandring (2013, s.110). Mangfold i barnehagen knyttes spesielt opp til kulturelt, religiøst og språklig mangfold og anerkjennelse av hverandres kultur, verdier og forskjellighet er en viktig forutsetning for å ivareta mangfoldet (Larsen & Slåtten, 2015, s.55). Det kan være uenigheter om hva norsk kultur egentlig er og hvordan den skiller seg fra andre kulturer og det er nok også ulikt hva folk forbinder med norsk kultur. Spernes & Hatlem nevner blant annet hvordan folk forbinder negative ting til for eksempel afrikansk kultur utfra bilder som er skapt av media, og stiller også spørsmål til hvordan man kan definere en felles kultur til et helt kontinent (2013, s.109). Tanken er derfor at man må være bevisst på å ikke bygge opp fordommer og forventningene til noen utfra for eksempel media. Men det må nevnes at de kulturelle forskjellene mellom mange land også har blitt mindre blant annet grunnet at vi får mer informasjon om hvordan folk lever rundt i verden nå.

3.2 Verdifelleskap og verdikonflikt

Verdier er et begrep som fylles med kulturelt og moralsk innhold, og det kan beskrives som et anker for identiteten vår (Sagberg, 2017, s.25). I rammeplanen nevnes det at barnehagen skal

bygge på grunnleggende verdier som respekt for mennesket og natur, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7) som generelt er verdier som kommer igjen i mange livssyn og religioner. Verdier er personlige og knyttes ofte sammen med holdninger. Verdiene vi får med oss kommer fra oppveksten, foreldrene våre og de vennene vi velger å ha rundt oss, og etter hvert som man blir voksen må man ta stilling til hvilke verdier man vil ha som fundament i livet (Sagberg, 2017, s.27). Men for barn i barnehagealder vil altså hjemmet og barnehagen være de arenaene der de møter på ulike verdier og holdninger, og positive holdninger til faktorer som påvirker egen identitet vil være viktig for å føle tilhørighet.

3.3 Barnets hjemmekultur

Kultur læres i oppdragelse som skjer i hjemmet, og i sosialiseringssprosessen der både hjemmet og barnehagen er arenaer barnet sosialiseres på. For noen barn kan kulturen de møter på i barnehagen være svært ulikt den de møter hjemme, og i samarbeidet mellom barnehage og hjem har vi da muligheten til å skape et verdifelleskap eller en verdikonflikt (Sand, 2019, s.103). Et verdifelleskap vil være preget av en enighet om hva som er rett og kan for eksempel handle om syn på barn. Ved at et barn får samme reaksjon for oppførsel hjemme og i barnehagen kan de oppleve gjenkjennelse og bekreftelse, mens en verdikonflikt kan føre til at barnet opplever identitetsbekreftelse i mindre grad, og det kan føre til at barnet blir usikre på seg selv fordi de ender opp med å pendle mellom miljøer som legger vekt på ulike ting (Sand, 2019, s.103). Fordi vi lever forskjellig kan vi også ha ulik oppfatning av hva som er riktig og galt. Det finnes grunner for at folk tenker som dem gjør og, det er i møte med andre sine vaner og verdier at man også blir mer bevisst på egen kultur og kan reflektere over den (Sand, 2019, s.82). Vi som personalet har også stor påvirkningskraft og ansvar for hvordan barnehagen er, og et ansvar for at personalet tar utgangspunkt i det som er kjent for barnet, og at den språklige og kulturelle bakgrunnen gjøres relevant i barnehagen vil påvirke hvor mye barnet opplever tilhørighet og anerkjennelse (Sand, 2019, s.105).

Kultur og hjemmet er begge elementer eller dimensjoner som vår identitet er sammensatt av (Spernes & Hatlem, 2015, s.90). Identitet er et relevant begrep i forhold til denne problemstillingen fordi det handler om hvem man er, og å oppleve tilhørighet er viktig for å få egen identitet bekreftet, som igjen er viktig for egen selvfølelse og følelse av at man har en verdi. En forskjell i hva som vektlegges hjemme og i barnehagen kan forsterke ulikheter i forhold til hva barna møter og mestrer senere. (Bakken & Solbue, 2016, s.53). Man kan si at en har både en subjektiv og en sosialt tilskreven identitet som er viktig å huske fordi barnet er

en aktiv deltaker i egen identitetsprosess. En subjektiv identitet er din egen opplevelse av deg selv, og hvordan du tror andre oppfatter deg. Mens den sosialt tilskrevne identiteten handler om hvordan andre definerer deg fra faktorer som kjønn, hudfarge, kultur og språk og religion (Gjervan, 2006, s.24).

Foreldre har også en rett til medvirkning til barnehagens virksomhet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.29). Og en måte å gjøre dette på er å forstå deres kunnskap og erfaringer som den ressursen det er blant annet i arbeid med å synliggjøre det flerkulturelle. Signalene barnehagepersonalet sender og hvilken interesse vi viser i foreldrene vil også være viktig for hvordan de engasjerer seg (Spernes & Hatlem, 2013, s.230). Som barnehagepersonalet kan man spørre om de har innspill til ulike leker, musikk dans og bøker som også kan gjøre at barn kjenner igjen noe hjemmefra. Det kan bidra til å gi dem både en bekreftelse på at deres kultur har betydning og kulturelt kapital. Kapital er det som verdsettes innenfor et felt, og Bourdieu bruker dette begrepet for å få forståelse for maktstrukturer, og tilhørighet til samfunnet. Feltet er i denne sammenhengen barnehagen, og kapitalen blir da det som er verdifullt for barna. Bourdieu snakker blant annet om kulturelt kapital som går ut på hva slags anledning man har til å imøtekomme samfunnets dominante kultur, mens symbolsk kapital kan være språk, verdier, klær, væremåte og andre uttrykk som påvirker til å skape en kultur (Spernes & Hatlem, 2013, s.170). Grunnen til at dette kan være relevant er at om det blir presentert noe som noen kjenner til hjemmefra vil de ha kunnskap om det. Med å bruke sang eller regler på et barns førstespråk for eksempel kan det være en kapital som gir et barn en følelse av anerkjennelse, og av at de kan noe som er relevant.

Foreldre kan ha ulike tanker om hvor interesserte de er i å samarbeide med barnehagen og det kan være påvirket av om de er for eksempel har kommet til Norge som arbeidsinnvandrere eller asylsøkere, og om de ser på Norge som sitt fremtidige hjem (Sand, 2019, s.116). En «Hjem-lands-vendt strategi» kan være foreldre som tenker at barna er «kulturelle videreførere» og deres kultur og verdier fra deres hjemmekultur vil være sentral. Barnehagens sosialisering vil muligens nå inn til barna i mindre grad (Sand, 2019, s.117). En «norsk-vendt strategi» vil være noe av det motsatte og er vanlig om man ser på Norge som sitt fremtidige hjem og de vil være svært interessert i at barna møter norsk kultur i barnehagen (Sand, 2019, s.118). Den siste er en «to-lands-vendt strategi» som omhandler at foreldrene vil at barna skal få tilhørighet til flere kulturer, og minst to språk og de ser da på barna som «kulturelle brobyggere». En slik strategi samsvarer med integrering og både sosialisering fra hjemmet og barnehagen vil ha betydning. Da kan man også understreke at det er mange måter «å være

norsk på» (Sand, 2019, s.118). Beskrivelsen passer ikke alle og er på ingen måte en fasit, men kan gjøre noen forskjeller tydelige, og kan øke egen forståelse for hvorfor enkelte viser ulik interesse i barnehagen.

3.4 Personalets holdninger

Etnosentrisme og kulturrelativisme er sentrale begrep når man snakker om kultur og beskriver holdninger man har i møte med det som er fremmed og annerledes (Sand, 2019, s.84). En etnosentrisk holdning vil være at personalet vurderer foreldrene med annerledes synspunkter og verdier som feil, og vurderer det utfra sitt eget ståsted. Mens en kulturrelativistisk holdning handler om å prøve å forstå hvordan andre tenker og å se det fra deres synspunkt, selv om man selv har et annet synspunkt. Ifølge Sand er det ikke noe mål eller mulig å rendyrke noen av holdningene, og hun sier da at det er viktig å være åpen, og å vise respekt (Sand, 2019, s.84). Videre må man derfor passe på å ikke bruke folk sin kultur som en forklaringsmåte og å ikke dra alle under samme kam. At noen er fra samme land betyr ikke at de har noe til felles annet enn akkurat dette og man må derfor oppfatte folk som egne individer (Sand, 2019, s.85).

Zachrisen nevner blant annet begrepet kultursensitiv omsorg som en viktig ferdighet å ha for å styrke barns tilhørighet da det også handler om å se mangfold som en styrke (Zachrisen, 2020, s.88). En kultursensitiv holdning handler om å være åpen og følsom for kulturell ulikhet, der man ser etter likhetene i forskjellene. Begrepet kultursensitiv blir ikke nevnt i rammeplanen, men det nevnes blant annet at vi som personalet skal være lydhøre og anerkjenne og møte deres tradisjonskultur (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51). Med å skape fysiske og sosiale miljøer som tar hensyn til de ulike interessene og behovene barna har for tilknytning til både hjemmemiljø, og felleskapet i barnehagen er man også kultursensitiv. Det handler om å møte barna med anerkjennelse, og å gi dem handlekraft er også viktig (Zachrisen, 2020, s.88).

Å inneha en tverrkulturell kompetanse handler først om fremst om å ha en flerkulturell forståelse som betyr at man må ha kunnskap til egen og andres kultur, i tillegg til å forstå betydningen av kultur (Larsen & Slåtten, 2015, s.112). Det handler også om å kunne tilpasse seg andres kulturer som er en ferdighet som gjør det lettere å samarbeide med mennesker med andre kulturer. Dette innebærer også å forstå hva en kultur betyr i den enkeltes liv. Det er viktig å respektere andres kultur, og å ha forståelse for at ulike ting kan være passende i en kultur og greit for andre når det kommer til egen kulturell kontekst (Larsen & Slåtten, 2015, s.112-113). Det nevnes også at tverrkulturell kompetanse innebærer å se at usikkerhet og forvirring lett kan oppstå, og å tåle en slik usikkerhet. Personalet skal undre seg over blant

annet både etiske og livssynsmessige spørsmål sammen med barna (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.55). Barn er nysgjerrige og spør alle slags spørsmål og voksne med slik kompetanse trengs for å gi gode respektfulle svar som normaliserer, og fjerner stereotyper (Larsen & Slåtten, 2015, s.117).

Som personalet har vi også ansvar for å tilrettelegge og Bakken og Solbue nevner et eksempel der det henges opp en lapp i garderoben som sier «Husk klær etter vær!» som kan gi lite mening om man ikke har de rette referansene og å være bevisst på, og vise forståelse for at ting som for eksempel er typisk skandinavisk barnehagekultur ikke er allmennkunnskap da det ikke har vært relevant i deres kultur og oppvekst (2016, s.54). Om man ikke får kommunisert med foreldrene kan dette også føre til at barna føler at de mangler noe, si om de ikke har med seg rette klær for eksempel, de stiller da ikke med den rette kapitalen.

Kanstad har blant annet gjennomført en studie i en barnehage der de jobbet med kulturelt mangfold på en helhetlig måte. Dette innebar å ikke fremheve enkeltbarns språk og kultur foran andres, og ikke markere spesielle dager, men heller å hele tiden introdusere musikk og eventyr fra hele verden (Kibsgaard & Kanstad, 2015, s.171). Det nevnes også at de «reiser» med fly til andre land som handler om å møte ulike barns hjemmekultur på en måte som angår hele barnegruppa (Kibsgaard & Kanstad, 2015, s.171). I mange barnehager fargelegger de også flagg i forhold til ulike markeringer. Flagg er et symbol som sier noe om tilknytning og bakgrunn, men det kan være lurt å høre med foreldre hvilke flagg de ønsker skal representere dem, da det blant annet kan være ulike politiske oppfatninger av et flagg (Spernes & Hatlem, 2013, s.224).

3.5 Tilhørighet

Spørsmålet om tilhørighet kan henge sammen med hva en legger i det å være, og å føle seg norsk, og det er mindre sannsynlig at man føler seg norsk om man ikke kjenner seg igjen i tankegangen, kodene og idealene (Salole, 2013, s.143). Følelsen av tilhørighet henger også sammen med hvor mye anerkjennelse man får. Anerkjennelse handler om å få muligheten til å bruke hele seg selv, og om barna ikke oppfordres til å komme med sin kunnskap kan det oppleves som at deres kunnskap ikke er relevant (Salole, 2013, s.155). En opplevelse av manglende anerkjennelse kan også komme fra familien og kan være at barna er «altfor norske» eller ikke norske nok, eller en opplevelse av manglende forståelse for hvordan barna er fordi foreldrene ikke har like erfaringer fra sin barndom. Det er viktig at vi er bevisste på

hvordan vi som barnehagepersonalet omtaler barna og at vi retter oppmerksomheten mot det de kan og vet, og ikke mot deres mangler (Spernes & Hatlem, 2013, s.228).

Ifølge Salole vil det å prioritere å se på tv og nyheter fra foreldrenes opprinnelseskultur for innvandrerefamilier kunne føre til kulturelle hull som igjen kan føre til at de mister referanser til norske kulturelle ting som barnesanger og tv-programmer. At man ikke har disse referanserammene kan gjøre at man ikke føler at man forstår eller får deltatt i samtaler om det videre forbindes til følelser som irritasjon og forvirring (Salole, 2013, s.152-153). Ufra dette mener jeg heller ikke at det vil være naturlig å gi sine egne barn kjennskap til en kultur de ikke selv har kjennskap til. Og jeg vil tro at å se på tv fra eget land eller på eget språk vil ha en større betydning når man ikke opplever sin egen kultur og sitt eget hjemmeland i hverdagen. Videre tenker jeg at barnehagen her har et ansvar og mulighet til å introdusere «norsk kultur», og gi dem felles referanserammer som kan bidra til at barn også opplever tilhørighet.

Å føle seg representert og å ha noe å speile seg i er viktig for å oppleve tilhørighet, identitetsbekreftelse og anerkjennelse for dem man er. Målet er at barn med både minoritets- og majoritetsbakgrunn skal gjenkjenne noe som er sitt i barnehagen. Gjennom en positiv og naturlig synliggjøring av det som er likt og ulikt kan barna utvikle respekt for det som er forskjellig og møte perspektivutvidelse i barnehagen. Gjennom flere perspektiver og erkjennelser i barnehagen kan kunnskaper og erfaringer føre til å utvidelse av hver enkelt sin forståelse av verden og menneskene rundt seg. (Gjervan, 2006, s.29).

Å føle at man skiller seg ut eller ikke har like mye verdi kan som nevnt påvirke hvor mye man opplever tilhørighet. I rammeplanen nevnes likeverd og likestilling som verdier som barnehagen skal fremme uavhengig av blant annet etnisitet, kultur, språk og religion for å motvirke diskriminering (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.10). Ifølge Spernes & Hatlem handler likeverd om balansegangen mellom likhet og forskjeller, respekt for individ og hensyn til felleskapet, samt utfordringer knyttet til ulikhet og hvordan det kan forstås og bli brukt som en ressurs (Spernes & Hatlem, 2013, s.163). Larsen & Slåtten nevner at det å se likheter kan skape samhold og identifisering, mens å se ulikheter burde skape forståelse og respekt for at folk er ulike (Larsen & Slåtten, 2015, s.111). Det er viktig at barn får erfaringer med at folk ikke er like, men likeverdige, og fokusere på at mennesker har masse til felles også og ufarliggjøre forskjeller. Det er ikke noe problem med at barn ser at vi er forskjellige både når det kommer til hudfarge og kjønn osv, men poenget er å prøve å forebygge

stereotypiene og fordommene gjennom «ikke-diskriminerende pedagogikk» (Sand, 2019, s.218).

3.6 Ikke-diskriminerende pedagogikk

I følge Spernes og Hatlem handler det å være en flerkulturell barnehage mest om det daglige arbeidet med å synliggjøre mangfoldet, og å ivareta det, og det er altså det daglige arbeidet jeg ønsker å legge fokus på (Spernes & Hatlem, 2013, s.234). Derman Sparks (hos Sand, 2019, s.216). er blant annet kritisk til flerkulturell pedagogikk som kun har fokus på feiringer og da mat, klær, dans og musikk fordi det kan føre til en «turisttilnærming» av kulturen og at det da blir fremstilt som noe eksotisk, mens jula blir fremstilt som en universell høytid (Sand, 2019, s.216). Målet er heller å ha en «ikke-diskriminerende pedagogikk» som er mye mer omfattende og om handler om å støtte både majoriteten og minoriteten til å utvikle selvtillit og gruppeidentitet (Sand, 2019, s.216). Å fremme «ikke diskriminerende pedagogikk» kan blant annet gjøres ved å ikke gjøre en familie om til representanter for en kulturen, og å vektlegge at alle har en kultur, også majoriteten (Sand, 2019, s.217). Videre nevnes det hvordan «miljøet signaliserer hva personalet mener er viktig og ikke viktig, og at man her også reflekterer over hvordan et land eller en kultur blir fremstilt. Det er ulike måter man kan utvikle det fysiske miljøet med blant annet dekorering, og man kan også bruke bøker, musikk og utstyr til rollelek både som gjenkjenning og perspektivutvidelse for å utvikle praksisen (Sand, 2019, s.223).

4. Presentasjon av funn og drøfting

Begge informantbarnehagene har erfaring med kulturelt mangfold og flerkulturalitet, men på forskjellig måte da informant 1 også nevner at majoriteten i deres barnegruppe er flerkulturell, som også påvirker hvordan de møter norsk kultur.

4.1 Felles referanserammer

Da problemstillingen min handler om hvilke muligheter barnehagepersonalet har til å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, ble det også relevant å høre hva informantene la i begrepet kultur. Begge informantene nevnte at det var et vanskelig begrep å forklare blant annet fordi det er så vidt. Mens informant 1 snakker om kultur som felles referanserammer, og som det som på mange måter binder oss sammen. Informant 2 sier at det handler om hvordan vi som i en bestemt gruppe forholder oss til samfunnet utfra hvor vi

er fra. Jeg tolker det som at begge da snakker om at det handler om å ha noe til felles med noen. Sand nevner blant annet at man tilegner seg kultur gjennom miljøene man er i (2019, s.80). Som også kan ses i sammenheng med de gruppene informant 2 nevner. Det sier jo også noe om hva slags rolle barnehagen også har som et miljø barnet sosialiserer seg i. Da har man mulighet til både å gi dem referanser til norsk kultur, men også å gi dem felles referanserammer som man skaper sammen.

Informant 1 nevner jo hvordan de ikke har en majoritet i barnegruppa fordi majoriteten er flerkulturell som også gjør at de heller ikke kan sette på et tv-program eller musikk som de kan forvente at barna kjenner til hjemmefra. Salole nevner blant annet hvordan innvandrere ofte foretrekker å se tv fra eget land som kan føre til kulturelle hull for barn som igjen kan føre til at de føler at de ikke har de rette, eller samme referansene som de andre barna har (2013, s.152-153). En barnehage med en dominant flerkulturell majoritet tror jeg da har muligheten til å fremme tilhørighet for barna til barnehagen med blanke ark, og skape felles referanser.

4.2 Å skape et flerkulturelt miljø

Videre spurte jeg også informantene mine om hvordan de skapte et flerkulturelt miljø i barnehagen, for å synliggjøre mangfoldet i barnehagen som er viktig for at barna skal oppleve tilhørighet. Dette sier blant annet noe om hva personalet syntes er viktig og ikke viktig (Sand, 2019, s.222). Informant 2 nevner at de absolutt ikke er gode nok til å skape et flerkulturelt miljø. Informant 1 nevner blant annet hvordan de bruker pedagogisk dokumentasjon for å blant annet dokumentere og visualisere det som gjøres. De hadde blant annet jobbet med et eventyr om en drage der alle hadde vært med å lage dragen og hengt den på veggen. Det gir dem slik som nevnt tidligere en felles referanseramme. Dette blir da som en stor visuell påminnelse på noe de har skapt sammen, de leste om dem, og lagde den sammen. Når det kommer til eventyr kan man også finne eventyr som har lik oppbygging og moral eller generelt er like i ulike kulturer der man kan trekke frem begge eventyrene. Dette for at ulike barn får synliggjort noe de kjenner til. Selv tror jeg også at opplevelsen av tilhørighet gjennom en slik referanseramme er viktig, og Salole nevner også at tilhørighet henger sammen med å få anerkjennelse og muligheten til å bruke av hele seg selv (Salole, 2013, s.155).

Mangfold kan være utfordrende i den forstand at forskjelligheten krever forståelse for andres verdier og normer (Larsen & Slåtten, 2015, s.56). Man kan også se på begrepet

ressursorientert tilnærming som handler om å se på det flerkulturelle miljøet som en ressurs for alle, og å legge kulturell, språklig og religiøs variasjon til grunn for pedagogiske planer av innholdet i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.67). Informant 1 sier at de ser på det som en ressurs og det vises også gjennom måten hun beskriver hvordan de jobber med et flerkulturelt miljø i barnehagen.

En annen del av dekorering for å skape et flerkulturelt miljø er bruk av flagg som informant 2 blant annet nevner når det kommer til kulturforståelse, og hvordan de tidligere har jobbet med å skape et flerkulturelt miljø. Flagg er en symbolsk måte å fortelle om noens tilknytning og bakgrunn (Spernes & Hatlem, 2013, s.224). Å fargelegge flagg er noe jeg har opplevd som en typisk aktivitet blant annet til 17 mai markering, FN-dagen, samenes nasjonaldag, men selv har jeg opplevd at det kanskje skrives ut og fargelegges uten at det blir snakket om eller gjort noe mer med det. Mens informant 1 også nevner at de er forsiktige med flagg fordi de ikke nødvendigvis vet hva flagget betyr for en familie eller et barn. En måte å løse dette på er å spørre foreldre om hvilket flagg de ønsker skal representere deres bakgrunn. Man kan også spørre barna om hvilket flagg de ønsker at skal representere dem (Spernes & Hatlem, 2013, s.224). Som nevnt i avsnittet over skapte de noe sammen, det ble jobbet med og snakket om noe jeg tror er vesentlig for at barna skal få noen forståelse for hvilke land flaggene representerer. Også i forhold til om barn opplever tilhørighet til et flagg så tror jeg det er vesentlig at det ikke bare henges opp.

Når det kommer til å ivareta barnets hjemmekultur nevner informant 1 at et barn hadde fått være med som kulturformidler i en markering de hadde i barnehagen, og at det var veldig vellykket. Mens informant 2 nevner at man kan ende opp med å fremme annerledeshet og at det blir fokuset, og nevner det som en potensiell felle i arbeid med kultur slik som markeringer. I mine øyne handler dette også om forskjellene på barnehagene i forhold til hva som er majoriteten i barnegruppa. For i en barnehage der majoriteten er flerkultur som i barnehagen til informant 1, tror jeg ikke barna stikker seg ut på samme måte ved en slik markering. Jeg tror også at ved at de har så mange kulturer og religioner til stede i barnegruppa så er det også med å normalisere at mange har ulik kultur. At man markerer noe barnet kjenner til hjemmefra kan også bidra til å gi en bekreftelse på at deres kultur har betydning og det kan bidra til å gi dem en kapital. Fordi barnehagelæreren gir denne kulturen eller markeringen en status, og gjør det til noe som er verdifullt for barna (Spernes & Hatlem, 2013, s.170).

Begge informantene nevner det å si «hei» til barn og foreldre på deres morsmål, men har ulike tanker om det. Språk er jo en del av egen identitet og henger også tett sammen med kommunikasjon (Spernes & Hatlem, 2013, s.101). Informant 1 sier også selv at hun er en muntlig tradisjonsperson og ser en verdi i å si hei til foreldre og barn på de språkene som er til stede i barnegruppa. Mens informant 2 snakker om at de ikke sier «hei» på barnets morsmål, og at de heller ikke antar at foreldrene forventer det. Gjervan nevner synliggjøring av barnas morsmål som en viktig faktor for at barn med en minoritetsspråklig bakgrunn skal utvikle en positiv identitet. Dette handler om å oppleve at det er meningsfullt å snakke sitt morsmål (Gjervan, 2006, s.28). Selv tenker jeg at det kan være med å anerkjenne deres identitet, og være med å vise at man er interessert i, og respekterer dem, og at man putter inn den ekstra innsatsen.

Informant 2 snakker også om at det som opptar dem her og nå er det som blir mer styrende, altså barnekulturen. Noe jeg er enig i at er viktig fordi slik jeg tolker det er det viktig og verdifullt for dem at barna får medvirket til sin hverdag noe som også nevnes som et eget punkt i rammeplanen at barnehagen skal legge til rette for (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.27). Likevel ser jeg på det som verdifullt at man jobber med å skape et flerkulturelt mangfold for perspektivutvidelsens skyld for hele barnegruppa, men også for at barn får en bekreftelse og anerkjennelse for noe som er en del av deres identitet. Kanstads studie sier også noe om hvordan man kan jobbe med mangfold uten å fremheve enkeltbarns kultur og spesielle dager, men heller med å hele tiden presentere sanger, regler og fortellinger fra hele verden. Og å «reise» med fly til ulike land slik at en kultur blir noe som angår hele gruppa som også bidrar til at begrepet kultur blir mindre statisk, og at kultur og etnisitet blir skapt når folk møtes (Kibsgaard & Kanstad, 2015, s.171).

Informant 2 nevner at de er bekymret for å at de fremmer en «festkultur» når de jobber med kultur. Kanstads studie sier også noe om hvordan man kan jobbe med å fremme et flerkulturelt miljø på en måte som gir utvidet perspektiv og normaliserer (Kibsgaard & Kanstad, 2015, s.171), men selvfølgelig for å unngå en «turisttilnærming» krever det personalet som er bevisst på hva man gjør, og hvorfor man gjør det. Målet med å skape et flerkulturelt miljø er at alle barn skal kunne kjenne igjen noe som er sitt i barnehagen, og det kan bidra til at de opplever tilhørighet og anerkjennelse for dem de er om de føler at de kan speile seg i noe og føler seg representert (Gjervan, 2006, s.29).

4.3 Å være bevisst på foreldrenes ønsker

Men hva foreldre syntes er også veldig forskjellig, noe informantene også nevner er at noen foreldre har gitt uttrykk for at de opplever at det blir lagt et ekstra fokus på dem, og at de kan ende opp med å føle at de er annerledes gjennom blant annet markering av høytider. Så selv om noe er ment godt har man uansett nødt til å være lydhør til familiers tradisjonskultur (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51). At informantene hadde uenigheter om hvor mye de antok at foreldrene forventet inkludering av deres hjemmekultur kan også ha noe med hva slags strategier foreldrene har i når det kommer til å være i Norge.

Informant 2 sin barnehagen har et flerkulturelt mangfold som i store deler består av barn av arbeidsinnvandrere. Foreldre kan ha ulike forutsetninger når det kommer til å samarbeide med barnehagen, og hvor motiverte de er for samarbeidet samt hva de ønsker å få ut av barnas tid i barnehagen (Sand, 2019, s.116). Dette kan påvirke hvor vidt de ønsker at barna skal få tilhørighet til norsk kultur og hvor vidt de ønsker at deres hjemmekultur blir inkludert i barnehagen. Ut fra det informant 2 beskriver høres det ut som mange av de flerkulturelle foreldrene anvender en «norsk-vendt strategi», med at de ønsker at barna skal bli en del av det norske samfunnet på samme måte som majoritetsbefolkningen, og at de skal knytte vennskapelige bånd med etnisk norske barn (Sand, 2019, s.117-118).

Informant 1 sin barnehage har et flerkulturelt mangfold som består av barn av foreldre som anvender enten en «hjem-lands-vendt strategi» med at de ønsker at deres markeringer skal bli mer lagt vekt på for eksempel. En slik strategi handler også om å opprettholde de tradisjonene og vanene de har fra sin bakgrunn (Sand, 2019, s.117). Mens mange nok er opptatt av en blanding, og da en «to-lands-vendt-strategi» der de ser på barna som «kulturelle brobyggere» og har et ønske om at barna får tilhørighet til flere kulturer (Sand, 2019 s.118). Dette tror jeg er en viktig innstilling spesielt om man har planer om å fortsette å bo i Norge. Det viktigste med disse termene er ikke å skulle gruppere foreldre, men å være bevisst på hvor deres ønsker kan komme fra, og å respektere de.

Informant 1 jobber i en barnehage der de har mange kulturer og religioner til stede, og derfor tenker jeg heller ikke at det er så rart at de forholder seg til det på en annen måte enn det informant 2 gjør. Informant 1 nevner både at det brukes tid på å gjøre research, og viktigheten av å kommunisere med foreldrene om hvordan de gjør det. Da er det også noe man må få frem når man markerer det i barnehagen at de markerer det i deres familie, og ikke nødvendigvis at det er slik det gjøres overalt eller i enkelte land noe informant 1 også vektlegger. Dette tolker

jeg som en viktighet fordi vi rett og slett ikke vet hva folk vektlegger i ulike tradisjoner og markeringer. Det handler også om å fremme en «ikke diskriminerende pedagogikk».

Informant 2 nevner at man i arbeid med å markere høytider også kan ende opp med å portrettere «festkulturen» og det stereotypiske og eksotiske aspektet ved en høytid eller en kultur. Derman Sparks (hos Sand, 2019, s.216) nevner at hun er kritisk til flerkulturell pedagogikk som kun har fokus på feiringer og mat, klær, dans og musikk fordi det kan føre til en «turisttilnærming» av kulturen (Sand, 2019, s.216). Selv tenker jeg at man må være bevisst på hvordan man markerer og fremstiller det slik at man ikke går i denne fellen. Selv har jeg observert barnehager som har gjort markeringer som blir veldig stereotypiske. Et annet interessant funn er at begge informantene nevner høytider og uenigheter med hensyn til markering, og informant 1 nevnte også ulike høytider som de har markert da blant annet Nowros og Id. Men ingen av informantene nevnte markering av jul eller påske selv om jeg antar at det er noe de begge sannsynligvis markerer. Men informant 2 nevnte at de snart skulle ta med barna i kirka, og da intervjuet fant sted litt før påske kan man anta at det var i forbindelse med dette. Om man ikke markerer jul og påske er det eventuelt et brudd på rammeplanen der det nevnes at barna skal få kjennskap til høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven (Kunnskapsdepartementet, 2017, s55). At jula blir fremstilt som en universell høytid er også noe som nevne i forhold til det med «turisttilnærming» fordi andre markeringer ofte kan ende opp med å bli fremstilt på en mer eksotisk måte (Sand, 2019, s.216). På en måte er det forståelig at informantene ikke nevnte at de markerte jul og påske for selv tror jeg man tar det for gitt, og selv om jul og påske er religiøse høytider har de en såpass stor verdi for norsk tradisjon.

En mulighet barnehagepersonalet har til å fremme tilhørighet til egen hjemmekultur er gjennom samarbeid og kommunikasjon med hjemmet noe begge informantene legger vekt på gjennom intervjuet. Informant 2 nevner bruk av tolk i flere sammenhenger, og også at de har tospråklige assistenter som kan språk som er til stede i barnehagen. Men de har vært borti situasjoner der de tospråklige assistentene har blitt brukt som mellomledd i fritiden, og en tolk vil da heller være en mer profesjonell måte å kommunisere på slik jeg tolker det. Videre tenker jeg også at bruk av tolk kan gjøre det lettere å kommunisere akkurat hva man mener da det ikke er uvanlig at man mangler noe ordforråd på et andrespråk slik at de får medvirket i barnehagen både om høytidsmarkeringer, men også det daglige arbeidet. En interesse fra barnehagepersonalets side til foreldrene vil også påvirke hvordan foreldrene engasjerer seg (Spernes & Hatlem, 2013, s.230).

4.4 Interessekonflikt

I forhold til min problemstilling nevner jeg tilhørighet til norsk kultur, og hva det egentlig er kan være mange ulike meninger om. Men selv ser jeg på det som en verdi fordi det handler om å få kjennskap til, og bli klar for det samfunnet rundt dem som de skal ta del i. I rammeplanen nevnes det at «Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Når jeg spør informantene angående verdikonflikter eller interessekonflikter nevner de begge uenigheter de har hatt med foreldre om verdier i lek som læring. Et samarbeid mellom foreldre og barnehagen der man har felles verdi og interesse kan bidra til å skape et interessefellesskap som kan bidra til at barna vil finne igjen «den gode situasjonen» i barnehagen (Sand, 2019, s.103). Videre nevner begge informantene at de syntes det er viktig å ha troa på det de gjør og sin egen kunnskap, og da tolker jeg videre utfra dette at det også er viktig å vite hvorfor man gjør det, slik at man kan begrunne det. Når det kommer til dette snakker informant 2 blant annet om å begrunne det, og at barna for eksempel får prøve å utforske ting som å klatre i trær og så videre ute er trygt fordi de har god bemanningsnorm, og mange på jobb som er i nærheten og passer på.

Informant 1 sier at for å få foreldre til å forstå deres praksis må de «kill them with kindness» så med andre ord «drep motstanden med teori». Dette gjør hun med å referere til rammeplanen, men også å finne engelskspråklige artikler som støtter de verdiene hun og barnehagen står for. Selv tenker jeg at en slik innsats kan være verdt å putte inn fordi konsekvensene kan være at man får et dårlig samarbeid, og at barna ikke får deltatt på ulike ting. Informant 2 nevner også å ha en lang tilvenningstid, og å invitere dem inn slik at de også får sett hvordan ting gjøres, og at ting de kanskje er bekymret for går bra. Som barnehagepersonalet er det også viktig å huske at ikke alt vi gjør i barnehager her er relevant i andres kultur og oppvekst, og det er viktig at vi respekterer at de stiller spørsmål til vår praksis (Bakken & Solbue, 2015, s.117). At barna får være med å delta på det som gjøres i barnehagen er også viktig fordi det handler om å oppleve tilhørighet, og å få de felles referansene med resten av barnegruppa.

4.5 Personalets holdninger

Sand nevner at man ikke kan rendyrke holdningen etnosentrisk eller kulturrelativistisk (2019, s.84). Slik jeg tolker det har heller ikke informantene mine gjort det, men selv tror jeg det blir vanskelig å være helt kulturrelativistisk fordi man har ikke de samme verdiene, selv om det heller ikke er målet. Selv om man ønsker å ta hensyn til det foreldrene ønsker har barnehagepersonalet også en rammeplan de skal følge, og mål som må nås fra den. Dette viser

også informantene at de prioriterer, men som nevnt tidligere er de også opptatt av å finne gode måter å begrunne hvorfor vi gjør det. Informant 2 nevner blant annet at det er viktig å være bevisst på at alle har med ett sett med erfaringer og verdier som påvirker hvordan man er i møtet med andre. Dette tenker jeg da er viktig for å kunne samarbeide med foreldre og å opprettholde tillit. Å være bevisst på hvor folk kommer ifra er også en måte å inneha tverrkulturell kompetanse (Larsen & Slåtten, 2015, s.112).

Hvordan barnehagepersonalet forholder seg til barnets hjemmekultur og mangfold er viktig i forhold til hvor mye tilhørighet barna opplever, og stolthet over egen hjemmekultur. Zachrisen nevner kultursensitiv omsorg som en viktig ferdighet for å styrke barns tilhørighet (2020, s.88). Å være kultursensitiv er også noe informant 1 nevner at hun er med å både vise interesse og spørre foreldre om ting, men og også vise at man har kunnskap og ikke spør uten å ha gjort litt forarbeid. Dette henger også sammen med rammeplanen som ikke nevner begrepet, men nevner at personalet skal være lydhøre og anerkjenne. Å trekke inn mangfold og barnets hjemmekultur er også en måte å være kultursensitiv på fordi det også bidrar til å gi dem handlekraft (Zachrisen, 2020, s.88).

Som Salole nevner henger tilhørighet sammen med å oppleve at man får anerkjennelse og å få muligheten til å bruke hele seg selv (Salole, 2013, s.155). Informant 1 snakker blant annet om det å spørre barn om hvor de er fra, og at man heller kan spørre dem hvilket land de har. Dette for å respektere barnets opplevelse av hvor de er fra. Videre nevner hun også at hun er opptatt av å si at det var der foreldrene bodde før, og ikke at barna er derfra. I rammeplanen nevnes det også at personalet skal tilrettelegge for opplevelser som er meningsfulle og støtter barnas identitetsutvikling og positiv selvforståelse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Selv tror jeg også det handler litt om å fortelle noen hvor de hører til og hva som definerer dem, og ved å spørre på en annen måte lar man dem heller definere det selv. Informant 2 nevner også at de er bevisste på å være forsiktige med å ikke la annerledesheten bli fokuset når de jobber med mangfold og ulike kulturer.

Informant 1 nevner mange ting som er viktig å være bevisst på når man forholder seg til barnets hjemmekultur da blant annet at man skal være forsiktig med å fortelle noen hvor de er fra og være forsiktig med å underkjenne det norske i barna. Vi vet ikke hva barnets subjektive identitet er og vi må være forsiktig med å skape forventninger til dem etter den sosialt tilskrevne identiteten vi har gitt dem (Gjervan, 2006, s.24). At barna da skal oppleve tilhørigheten som er målet er anerkjennelse en viktig faktor, og den anerkjennelsen vi gir dem for den identiteten de opplever at de har slik at de føler seg verdifulle (Salole, 2013, s.155). Vi

må respektere barnets opplevelse av hvor de er fra, noe informant 1 også nevner. Gjervan nevner videre at det er viktig at man er sensitiv og lydhør når det kommer til barna sine egne oppfatninger (Gjervan, 2006, s.24) noe informant 1 også nevner i tillegg til at hun snakker om positiv nysgjerrighet. Selv tenker jeg på det med å vise positiv nysgjerrighet når det kommer til å det barnet har i matboksen eller noe annet som betyr noe for barnet at det bidrar til at barnet opplever en følelse av stolthet som igjen er viktig for identitetsbekreftelse.

Vi har mye makt som barnehagepersonalet spesielt definisjonsmakt i forhold til hva vi skal gjøre i barnehagen og hva som er viktig og av verdi. Da er det jo også naturlig at de som er etnisk norske barnehagelærere også fortsetter å se på enkelte verdier som de også har vokst opp med som verdifulle (Sagberg, 2017, s.27). Informant 2 nevner at de er opptatte av at foreldre skal få gjort seg forstått, da blant annet gjennom tolk, og at de skal få være med å medvirke, men ikke at de får bestemme hva som skal gjøres. Begge informantene nevner at det handler om ting som de gjennomfører i barnehagen og som kan begrunnes i rammeplanen. Men informant 1 nevner også at de blant annet ikke synger «1-2-3 indianere» fordi det har en negativ historie og mange kan oppleve det som negativt, og informanten sa videre «når de har et problem med det, hvorfor må vi gjøre det?». Noe jeg tror er en viktig tanke i møte med foreldres tvil, er at man er bevisst på hvorfor det eventuelt er så viktig for barnehagepersonalet at noe gjennomføres på en bestemt måte. Det kan også være når det kommer til markeringer av høytider. At personalet vurderer andre alternativer og tilpasser for å gjøre flere tilfreds tror jeg er viktig for å respektere flere. Siden vi lever forskjellig kan vi ha ulike tanker om hva som er rett og galt, og i møte med andres vaner og verdier kan man også bli mer bevisst på egen kultur (Sand, 2019, s.82).

4.6 Likeverd og å føle seg annerledes

Hvordan barnehagen fremmer verdier som likeverd til barna er noe jeg spurte informantene om fordi å oppleve at man er annerledes er relevant når det kommer til å oppleve at man hører til, og likeverd nevnes også som en grunnleggende verdi i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.25). Informant 1 nevner at de markerer FN-dagen der det fokuseres mest på sanger og kunstneriske uttrykk og at barna skal oppleve samhold. Hun nevner også at de hadde dratt til parken ved Vitenskapsmuseet i Trondheim der Cicci Klein statuen står, som er en statue av en jente med jødisk opphav som ble sendt til Auschwitz. Det budskapet som ble gitt til barna, og som de også hadde nevnt senere var at noen hadde vært slemme og ikke likte de som var annerledes enn dem selv, og at de kun likte de som var akkurat som seg selv. Det var uvesentlig hvilke nasjonaliteter det handlet om. Selv ser jeg på

en slik tidlig erfaring som verdifullt, både fordi det er realiteten senere i livet, men også fordi de etter dette hadde reflektert over at de syntes at alle var like mye verdt, et eksempel som er visualisert gjennom statuen på benken tror jeg gjør det lettere for barna å forstå. Det nevnes også i rammeplanen at likeverd og likestilling skal fremmes uavhengig av etnisitet og religion for å motvirke diskriminering (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.10).

Videre snakker også informant 1 om hvordan noen av barna hadde hengt seg opp i å si «brun er bæsje» og de hadde tatt tak i dette med å snakke sammen om hva som er forskjellig, og hva som er likt, og prøvd å starte med det som var på utsiden, men å videre fokusere på, og gjøre barna mer bevisst på likhetene de alle har på innsiden, også når det kommer til hva de liker å gjøre. Selv tenker jeg at dette er fint å ta tak i når det er noe som opptar barna, men at det også er viktig å ta det opp på en ordentlig måte og være bevisst på hva man gjør for at det ikke skal få negative effekter som at barna føler seg mer annerledes. Å se på likheter kan bidra til å skape samhold og identifisering, mens å se på ulikheter kan være med å skape forståelse og respekt (Larsen & Slåtten, 2015, s.111). Jeg tror også at ved å gjøre dem bevisste på likheter kan man også ufarliggjøre forskjellene, det gjør ikke noe at man ikke ser like ut, fordi man kan likevel elske å tegne eller lese sammen for eksempel. Det handler også om å kunne normalisere ulikheten og fjerne stereotypene også når barna spør om ting (Larsen & Slåtten, 2015, s.117).

Informant 2 nevner at de generelt jobber for sosial utjevning når det kommer til likeverd, og at det er viktig for dem med en barnehage som har plass til alle. Når det kommer til dette å oppleve tilhørighet legger de stor vekt på at alle barn skal ha noen å leke med, og leken og vennskapet står sentralt. Å være god på å leke og samhandle med andre er da noe de ser på som verdifulle egenskaper også for å senere fungere godt i samfunnet og å kunne samarbeide med ulike folk som man møter på. At alle barn har en lekepartner er også noe informant 2 nevner som noe hun antar, og har fått inntrykk av fra foreldre at de ser på som verdifullt. Selv om dette nok er en vanlig ting som er viktig for foreldre en mangel på godt språk eller den rette kapitalen gjøre det mer utfordrende, og det kan også kreve personalet som bidrar til å hjelpe barnet inn i leken. Videre snakker også informant 2 om bruk av smågrupper for å hjelpe alle å skape gode sosiale relasjoner og vennskap. Muligheten til utvikling av tilhørighet og identitetsdannelse i barnegruppa kommer gjennom felles opplevelser (Kibsgaard & Kanstad, 2015, s.168).

5. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg svart på problemstillingen «Hvilke muligheter har barnehagepersonalet til å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, og hvorfor er det viktig?». Utfra teorien jeg har lest og funnene mine, samt drøftingene jeg har gjort forstår jeg kultur som «å ha en felles referanseramme» og det er noe jeg kommer til å ta med meg videre i arbeid med kultur og tilhørighet.

Å oppleve tilhørighet henger tett sammen med at ulike deler av din identitet blir anerkjent som også er deler av grunnen for at dette er så viktig. Å gi barna muligheten til å bruke av hele seg selv er viktig for å styrke barnas opplevelse av tilhørighet (Salole, 2013, s155). Gjennom denne forskningsprosessen har jeg blitt bevisst på hvordan disse to barnehagen gjør dette. Å bruke barnas morsmål, å jobbe med det fysiske miljøet med dekor, og markering av høytider er det jeg har vektlagt, men også bare noen måter man kan gi barna muligheten til å bruke deler av hele seg selv på. Jeg tror det skaper et møtepunkt mellom hjemmet og barnehagen der deler av barnets identitet blir bekreftet, og der de barna kan oppleve stolthet over egen kultur. Jeg tror det er viktig med god kommunikasjon med foreldre når man skal jobbe med deres kultur slik at man fremmer den på en respektfull måte. Å bli kjent med mangfoldet er ikke minst viktig for en perspektivutvidelse for hele barnegrappa.

Gjennom intervjuene merket jeg at begge informantene la vekt på å faktisk være bevisst på hvordan man forholder seg til ulike kulturene og personalets holdninger og væremåte er derfor vektlagt og svært sentralt. Selv tror jeg at dette er viktig for å vise respekt. Da tenker jeg også på hvor mye det kan ha å si hvordan man ordlegger seg, og reagerer. Hvordan de ansatte viser en positiv nysgjerrighet, er kultursensitive og viser at man har kunnskap og engasjement samtidig som man er respektfull tror jeg kan ha stor innvirkning på hvordan barna opplever tilhørighet og at deres kultur har verdi. Der har vi makt, ikke et ord jeg har vektlagt spesielt i teksten direkte, men heller noe som går igjen når det kommer til at personalet har stor påvirkningskraft i hva som vektlegges i barnehagen (Sand, 2019, s105).

Gjennom forskningen kom det også frem en bevissthet på hvordan man jobber med kultur uten å få barn til å føle seg annerledes. Selv tenker jeg, og som funnene også viser at man må være bevisst og jobbe med kultur på en måte som normaliserer det, med å blant annet fremme en ikke diskriminerende pedagogikk. Å fremme tilhørighet til norsk kultur tenker jeg handler mer om å bli en del av samfunnet og få tilhørighet til barnehagen. Noe informantene mine la vekt på med at de i barnehagen har mulighet til å skape noe sammen, å skape opplevelser der

de føler at de hører til, samt et fokus på inkludering og vennskap. Dette tror jeg er kjempeviktige steg for å oppleve tilhørighet til barnehagen og samfunnet og føle at man er en del av et felleskap.

6. Referanseliste

- Bakken, Y. & Solbue, V. (2016). *Mangfold i barnehagen fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget
- Bergsland, M. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen.* Cappelen Damm akademisk
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2010). *Kvalitative metoder empiri og teoriutvikling.* Gyldendal akademisk
- Busch, T. (2021). *Akademisk skriving for bachelor- og masterstudenter.* Fagbokforlaget
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming.* (2.utg.). Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving.* (7.utg.). Gyldendal
- Gjervan, M., Andersen, C. E., Bleka, M. (2012). *Se mangfold!: perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen.* Cappelen Damm akademisk
- Gjervan, & Norge Kunnskapsdepartementet. (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold.* Kunnskapsdepartementet
- Gotvassli, K. A. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen* (2.utg.). Universitetsforlaget
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* (5.utg.). Abstrakt forlag
- Kibsgaard, S. & Kanstad, M. (2015.). *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv.* Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. (2.utg.). Fagbokforlaget
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015). *En bok om oppvekst*. (4.utg.). Fagbokforlaget
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge: om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Gyldendal akademisk
- Sagberg, S. (2017). *Mot til å være barnehagelærer- verdier som omdreiningspunkt*. Fagbokforlaget
- Sand, S. (2019). *Ulikhet og felleskap flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. (3.utg.). Oplandske Bokforlag
- Spernes, K. & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse: teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal akademisk.
- Zachrisen, B. (2020). *Omsorg i en kulturell kontekst. Kultursensitiv omsorg i barnehagen*. Universitetsforlaget

7. Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Datainnsamling til bacheloroppgave

Tema: kultur og tilhørighet

Problemstilling: Hvilke muligheter har barnehagepersonalet til å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, og hvorfor er det viktig?

Jobb og utdanning:

1. Hvilken stilling har du i barnehagen?
2. Hvor lenge har du jobbet i denne barnehagen?
3. Hva slags utdanning har du?

Barnehagen:

1. Hva legger du i begrepet kultur?

2. Hvordan skaper dere et flerkulturelt miljø i barnehagen? Gjør dere noe for å synliggjøre mangfoldet i barnehagen? Om så, hva?
3. Fremmer dere bare de ulike kulturene i barnegruppa eller også andre kulturer som ikke er til stede?
4. Hvordan ivaretar dere barnets hjemmekultur i barnehagen? Og hvorfor kan det være viktig?
5. Det står nevnt i rammeplanen mange ganger at barn skal oppleve tilhørighet. Hva gjør dere for at alle barna skal oppleve tilhørighet i barnehagen?
6. Barn med tilhørighet til et annet land, men vokser opp i Norge tar muligens med seg verdier, normer og holdninger fra begge samfunn inn i sin identitet, hvordan arbeider dere med tilknytning til ulike land?
7. Hvordan jobber dere for å fremme ulike verdier som likeverd?
8. Har du noen tanker om hvordan kulturelt mangfold kan være en ressurs- eller en utfordring?

Foreldre og hjem:

9. Hvordan inkluderer dere foreldre for å ivareta deres rett til medvirkning?
10. Har dere møtt på noen verdikonflikter eller interessekonflikter, hvordan håndterte dere det? (Eksempel kan være uenigheter om verdien av lek som læring, markering av høytider, å ha svineprodukt i barnehagen, kan være hvordan barna alltid er skitne etter barnehagen, at barna sover ute, at barna får lov å være med å skjære frukt eller lære å spikke)
11. Hva kan være «feller» eller utfordringer man må være bevisst på i arbeid med kultur?
12. Hva slags forventninger antar dere at foreldre har til barnehagens arbeid med kultur?

7.2 Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Bachelor oppgave

«Hvilke muligheter har barnehagepersonalet for å styrke barns tilhørighet til både norsk kultur og barnets hjemmekultur, og hvorfor er det viktig?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innblikk i hvordan ulike barnehager jobber med tilhørighet til egen og norsk kultur. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds minnehøgskole, ved Svein Sando er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det skal til sammen delta tre ulike pedagogiske ledere i informasjonsinnsamlingen og jeg ønsker at du er en av dem som deltar.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden som skal brukes er et intervju. Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at det blir Intervjuet vil vare under en time og notater vil bli skrevet for hånd.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det vil ikke bli tatt opp navn eller hvilken barnehage du jobber i, og du blir holdt helt anonym.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene Jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være meg, Anett Høgset og bachelorveilederne Svein Sando og Nassira Essahli Vik, ved Dronning Mauds minnehøgskole som har tilgang til opplysningene.

Du vil anonymiseres og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste. *For eksempel: kandidat 1.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 29.04.2022

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Anett Høgset
Telefon: 41493666
Email: anetthogset@outlook.com

Svein Sando – Dronning Mauds minnehøgskole
Email: ses@dmmh.no

Nassira Essahli Vik
Email: nev@dmmh.no

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Svein Sando

Eventuelt student

Anett Høgset

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)